

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący)
SSN Aleksander Stępkowski (sprawozdawca)
Arkadiusz Janusz Sopata (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa W.C., H.G. i R.W.

przeciwko P. S.A. w B.

o sprostowanie świadectwa pracy i zapłatę,

po rozpoznaniu 14 maja 2025 r. na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od wyroku Sądu Okręgowego w B. z 10 maja 2018 r., sygn. VI Pa 14/18:

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 2 w zakresie oddalenia apelacji powodów W.C., H.G. i R.W. i w tej części przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.**

[K.O.]

UZASADNIENIE

Prokurator Generalny wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B. z 10 maja 2018 r., VI Pa 14/18, w sprawie z powództwa W. C., H. G., R. W. i T. T. przeciwko P. S.A. w B. (dalej: „pozwany”) o sprostowanie świadectwa pracy i zapłatę, zaskarżając go w zakresie punktu 2 – w części dotyczącej oddalenia apelacji powodów W. C., H. G. i R. W. (dalej także: „powodowie”) od wyroku Sądu Rejonowego w B. z 5 lutego 2018 r., V P 163/17, oddalającego powództwa.

Kontrolę wyroku skarżący zainicjował z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem w wyniku zastosowania w wyroku Sądu Okręgowego w B. z 10 maja 2018 r., VI Pa 14/18, błędnej wykładni przepisów art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 1969 ze zm., dalej: „ustawa o zwolnieniach grupowych”) w zw. z art. 42 § 1 k.p. oraz art. 1 ust. 1 Dyrektywy Rady Nr 98/59 WE z dnia 20 lipca 1998 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do zwolnień grupowych (Dz.Urz. UE L 1998, nr 225, s. 16, dalej: „Dyrektywa 98/59” lub „Dyrektywa”), doszło do naruszenia zasad legalizmu, praworządności i sprawiedliwości proceduralnej, prawa do ochrony praw majątkowych oraz równej dla wszystkich ochrony tych praw wynikających z art. 2, 7, 32, 45 ust. 1 i 64 Konstytucji RP, wskutek czego powodowie nie otrzymali należnej im zapłaty w postaci odprawy pieniężnej i prawidłowego świadectwa pracy, w związku z rozwiązaniem stosunku pracy w ramach zwolnienia grupowego, podczas gdy roszczenia innych pracowników tego samego pracodawcy, znajdujących się w porównywalnej sytuacji, zostały uwzględnione, co stanowi przejaw naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego i praw obywateli.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN Prokurator Generalny zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

I. naruszenie zasady wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji RP, a mianowicie:

- prawa do równej ochrony innych niż własność praw majątkowych, wynikającej z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP poprzez nieuwzględnienie słusznego roszczenia o zapłatę od pracodawcy,

- zasady zaufania do państwa i jego organów oraz zasady bezpieczeństwa prawnego i sprawiedliwości społecznej, w tym ochrony praw słuszenie nabytych, wynikającej z art. 2 Konstytucji RP oraz zasady równości wobec prawa wynikającej z art. 32 Konstytucji RP – poprzez wydanie orzeczenia oddalającego słuszne powództwo o zapłatę i sprostowanie świadectwa pracy i w konsekwencji spowodowanie, że sytuacja prawna i majątkowa powodów nie została objęta taką samą ochroną jak innych pracowników tego samego pracodawcy, znajdujących się w porównywalnej sytuacji, których roszczenia zostały uwzględnione,

- zasady legalizmu określonej w art. 7 Konstytucji RP zobowiązującej organy władzy publicznej do działania na podstawie i w granicach prawa oraz prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP poprzez błędną wykładnię przepisów art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o zwolnieniach grupowych w zw. z art. 42 § 1 k.p. oraz art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59, wskutek czego powodowie nie otrzymali właściwego świadectwa pracy i należnej im zapłaty w postaci odprawy pieniężnej, w związku z rozwiązaniem stosunku pracy w ramach zwolnienia grupowego, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego i praw obywatela;

II. naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj.

- art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o zwolnieniach grupowych w zw. z art. 42 § 1 k.p., poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe przyjęcie, iż wypowiedzenie warunków pracy w okresie nieprzekraczającym 30 dni wszystkim pracownikom zatrudnionym u pozwanego z powodu pogarszającej się kondycji finansowej, wymagającej zamiany zasad wynagrodzenia, nie obligowało pozwanego do przestrzegania procedury stosowanej przy zwolnieniach grupowych;

- art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59, poprzez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że w ustalonym stanie faktycznym sprawy, rozwiązanie stosunku pracy z powodami przez wypowiedzenie warunków pracy i płacy, nie mieści się w pojęciu „zwolnienia” w rozumieniu prawa wspólnotowego użytym w Dyrektywie.

Prokurator Generalny wniosł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej oddalenia apelacji powodów i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w B., z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach niniejszego postępowania.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną pozwany wniosł o:

1. oddalenie skargi nadzwyczajnej,
2. zasądzenie od powodów solidarnie na rzecz pozwanego kosztów postępowania wywołanego skargą nadzwyczajną, w tym kosztów zastępstwa prawnego, według norm przepisanych.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z 5 lutego 2018 r., V P 163/17, oddalono powództwa o nakazanie pozwanemu sprostowania świadectwa pracy i zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty stanowiącej trzymiesięczną odprawę pieniężną oraz zasądzone od powodów na rzecz pozwanego zwrot kosztów zastępstwa procesowego.

Powodowie wnieśli apelacje od wyroku Sądu Rejonowego.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w B. z 10 maja 2018 r., VI Pa 14/18, w pkt 1 zmieniono zaskarżony wyrok w ten sposób, że odstąpiono od obciążania powodów kosztami zastępstwa procesowego; w pkt 2 oddalono apelacje w pozostałym zakresie; w pkt 3 odstąpiono od obciążania powodów kosztami zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Okręgowy uznał apelacje powodów za nieuzasadnione oceniając, że Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i przyjął poczynione w pierwszej instancji ustalenia faktyczne za własne, bez potrzeby ich korygowania.

Sąd Okręgowy wskazał, że istotą sporu było ustalenie czy w sytuacji w jakiej doszło do rozwiązania stosunku pracy na skutek odmowy przyjęcia przez pracowników wypowiedzenia zmieniającego warunki umowy o pracę z uwagi na wypowiedzenie Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy P. S.A. z dnia 12 kwietnia 1994 r. znajdują zastosowanie przepisy prawa krajowego i unijnego regulujące kwestie rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn ich nie dotyczących, a w szczególności czy w rozumieniu tych przepisów przysługuje im prawo do odprawy pieniężnej w myśl art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych.

Sąd Okręgowy podzielił pogląd, że nie można stawiać znaku równości pomiędzy wypowiedzeniem umowy o pracę a wypowiedzeniem zmieniającym, bowiem z brzmienia art. 1 ust. 1 i art. 10 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych można wyprowadzić wniosek, że zastosowanie przepisów tego aktu następuje wtedy, gdy rozwiązanie stosunku pracy, czy to w ramach zwolnień grupowych, czy indywidualnych, podyktowane jest zachodzącą po stronie pracodawcy „koniecznością”. W ocenie sądu II instancji, skoro więc, jak wynika z treści art. 42 § 1-3 k.p., celem wypowiedzenia zmieniającego jest zmiana warunków pracy lub płacy dla dalszej kontynuacji zatrudnienia, a rozwiązanie stosunku pracy jest tylko ewentualnym skutkiem nieprzyjęcia przez pracownika proponowanych warunków, to nie można zakładać, że każde wypowiedzenie zmieniające, które napotka na odmowę pracownika, jest równoznaczne z rozwiązaniem stosunku pracy za wypowiedzeniem w rozumieniu przepisów powołanej ustawy. Sąd Okręgowy dodał, że rozwiązania stosunku pracy w znaczeniu, jakim operują nim unormowania ustawy o zwolnieniach grupowych, nie można utożsamiać z samym formalnym skutkiem oświadczenia pracodawcy o wypowiedzeniu zmieniającym. Sąd II instancji nie dopatrył się w sprawie okoliczności, które wskazywałyby, że pracodawca dokonując wypowiedzeń zmieniających, działał ze z góry powziętym zamiarem rozwiązania z pracownikami stosunku pracy.

Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, że w niniejszej sprawie nie została spełniona przesłanka wskazana zarówno w art. 1 ust. 1 jak i art. 10 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych odnosząca się do „konieczności rozwiązania przez pracodawcę stosunków pracy”, bowiem brak było woli pozwanego pracodawcy do rozwiązania z powodami stosunków pracy.

W ocenie sądu II instancji nie doszło również do naruszenia art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59. Zdaniem Sądu Okręgowego, nieprzyjęcie przez powodów nowych warunków pracy i płacy, wyłącza możliwość ich zakwalifikowania jako „zwolnienie” w rozumieniu Dyrektywy, bowiem nie było w niniejszej sprawie takiej zmiany warunków zatrudnienia, które obiektywnie dałyby się ocenić jako istotnie niekorzystne i rzeczywiście uzasadniające odmowę ich przyjęcia.

Konkludując, Sąd Okręgowy stwierdził, że ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego spowodowała, iż powodowie nie mają podstaw do żądania

odpraw pieniężnych, gdyż nie znajdują w ich przypadku zastosowania przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych oraz Dyrektywy nr 98/59, a co za tym idzie brak jakichkolwiek podstaw do sprostowania świadectw pracy zgodnie z żądaniami powodów.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w B. z 10 maja 2018 r., VI Pa 14/18, wywiódł T. T. Wyrokiem z 1 lipca 2020 r., I PK 198/18, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w punkcie 2 w stosunku do powoda T. T. i w tym zakresie sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w B., który kierując się wskazaniem Sądu Najwyższego, wyrokiem z 4 lutego 2021 r., VI Pa 46/20, zmienił wyrok Sądu Rejonowego w B. z 5 lutego 2018 r., V P 163/17, w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz T. T. 10 313,00 zł brutto z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie od 16 sierpnia 2017 r. do dnia zapłaty oraz sprostował świadectwo pracy powoda z 4 sierpnia 2014 r. w punkcie 3 ustalając, iż stosunek pracy ustał w wyniku art. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych w zw. z art. 30 § 1 pkt 2 k.p. w zw. z art. 42 § 3 k.p.; ponadto sąd zasądził od pozwanego na rzecz T. T. koszty zastępstwa procesowego.

H. G. nie zdecydowała się na wniesienie skargi kasacyjnej od skarżonego wyroku, natomiast W. C. i R. W., ze względu na zbyt niską wartości przedmiotu zaskarżenia (zob. art. 398² § 1 k.p.c.), nie mieli możliwości zaskarżenia wyroku Sądu Okręgowego w B.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie.

I.

1. Kontrola nadzwyczajna, wprowadzona do polskiego systemu prawnego w art. 89-95 u.SN jest odpowiedzią na deficyty skargi konstytucyjnej, która nie pozwalała adekwatnie chronić przed naruszeniami konstytucyjnych praw przez wyroki sądów powszechnych lub wojskowych, które wprawdzie zapadały z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu Trybunału

Konstytucyjnego dokonana 12 marca 2003 r., S 1/03). Skarga nadzwyczajna likwiduje ten deficyt nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2003 r., P 11/02, pkt 5) afirmując w ten sposób zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Realizując te założenia, skarga nadzwyczajna nie stanowi instrumentu ponownej kontroli instancyjnej, ale służy skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych, zaś jej zgodność z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka była już wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 1-6; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 3).

2. Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 u.SN *in principio*) i tylko wówczas, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, relacja zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy uchylenie prawomocnego wyroku sądu powszechnego lub wojskowego jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10).

Chociaż więc skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości, w znaczeniu o którym mowa w art. 175 ust. 1

Konstytucji RP, to przesłanka funkcjonalna skargi, nakazująca dokonanie oceny tego, czy uchylenie lub zmiana zaskarżonego orzeczenia sądu powszechnego jest konieczna dla zapewnienia poszanowania zasady ustrojowej wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, podobnie jak i możliwość sformułowania zarzutów przewidzianych w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, czynią z tej skargi nade wszystko instrument kontroli konstytucyjności orzeczeń sądowych. Z tego względu, w centrum kontroli nadzwyczajnej stoi pytanie o poprawność zaskarżonego orzeczenia, nie zaś o to, czy jego treść była optymalna lub wolna od jakiejkolwiek niedoskonałości.

3. Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej konstytucyjną funkcją ochronną wyrażającą się z jednej strony, w dążeniu do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w związku z art. 2 Konstytucji RP), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w związku z art. 2 Konstytucji RP; zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/20).

Konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga zatem takiego określenia jej przesłanek, które służyć będzie eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o podstawowym znaczeniu dla demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia stanowiące przesłanki szczegółowe kontroli nadzwyczajnej muszą być na tyle poważne, by wzgląd na całokształt zasady wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/20).

4. Specyfika przesłanki funkcjonalnej skargi nadzwyczajnej musi być jednak uwzględniona przy odpowiednim stosowaniu art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, przewidującego związanie sądu podstawami skargi. Oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe jest ważenie konstytucyjnych wartości znajdujących wyraz w art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20). Przemawia za

tym fakt, że art. 89 § 1 *in principio* u.SN nie mówi o przestrzeganiu lub nienaruszeniu wskazanej w nim normy, ale o konieczności zapewnienia zgodności z tą zasadą. Tym samym, zgodność z art. 2 Konstytucji RP jest nie tyle kryterium poprawności, co swoistym celem kontroli nadzwyczajnej – stanem, który powinien zostać urzeczywistniony w wyniku rozpoznania skargi. Wynika to również stąd, że art. 2 Konstytucji RP ma charakter normy-zasady, której zachowanie jest oceniane nie tyle w dychotomicznych kategoriach naruszenia bądź nienaruszenia, ale przez ocenę stopnia jej realizacji w optymalizacyjnej konfrontacji z innymi zasadami. Z samej natury normy będącej zasadą wynika również konieczność dokonywania oceny jej realizacji w oparciu o zasadę proporcjonalności (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20). Właśnie ze względu na naturę zasady ustrojowej wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, sam ten przepis nie może być podstawą szczegółową skargi nadzwyczajnej w rozumieniu art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, odgrywa bowiem kluczową rolę przy końcowej ocenie dopuszczalności uchylenia prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego. Jej celem jest wykazanie, że natura i rozmiar nieprawidłowości popełnionych przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia usprawiedliwia odstępnie od – wynikającej skądinąd również z zasady państwa prawnego – ochrony powagi rzeczy osądzonej i zmianę lub uchylenie zaskarżonego postanowienia. Co do zasady bowiem, art. 2 Konstytucji RP stoi na straży ostateczności i trwałości prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych, jednak natura i ciężar uchybień popełnionych przy wydawaniu orzeczenia, które się uprawomocniło, może niekiedy nakazywać danie pierwszeństwa względem wynikającym z konieczności ochrony innych praw i wolności konstytucyjnych.

II.

5. Odnosząc się do pierwszego zarzutu skargi nadzwyczajnej, powtórzyć należy, że ze względu na swoją naturę, art. 2 Konstytucji RP nie stanowi właściwej podstawy szczegółowej skargi nadzwyczajnej. O ile bowiem przesłanki szczegółowe oceniane są w kategoriach naruszenia określonej normy konstytucyjnej, o tyle zapewnienie zgodności z zasadą wyrażoną w tym przepisie jest celem kontroli nadzwyczajnej realizowanym w trakcie weryfikacji podstawy funkcjonalnej (ogólnej). Powoływanie tego przepisu Konstytucji RP jako szczegółowej podstawy skargi

nadzwyczajnej jest konstrukcyjnie błędne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2025 r., II NSNc 358/23; por. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 czerwca 2022 r., I NSNc 450/21; 8 czerwca 2021 r., I NSNc 25/19).

6. Nietrafne są twierdzenia o naruszeniu zasady praworządności – zob. art. 7 Konstytucji RP, ustanawiający zasadę legalizmu. Przepis ten, stanowiący, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa, uzależnia możliwość działania organów władzy publicznej od istnienia ku temu stosownej podstawy prawnej oraz wymaga przestrzegania prawa przy realizacji zadań publicznych. Zasada legalizmu ma charakter formalny i wymaga, aby organy państwa działały wyłącznie na podstawie prawa i nie czyniły tego poza zakresem ich ustawowego umocowania (*ultra vires*). Dlatego konieczne jest przyjęcie, że zarzut naruszenia art. 7 Konstytucji RP jako podstawa skargi nadzwyczajnej musi dotyczyć formalnych podstaw działań podejmowanych przez organy państwa (w tym również zakresu właściwości sądów), nie zaś zgodności z prawem merytorycznych rozstrzygnięć podejmowanych przez te organy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 7 grudnia 2021 r., I NSNc 26/21; 16 lutego 2022 r., I NSNc 601/21; wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 147/21). Ten drugi aspekt przestrzegania zasady wyrażonej w art. 7 Konstytucji RP możliwy jest bowiem jedynie w świetle konkretnych przepisów wyznaczających ramy postępowania organów publicznych. Tym samym powołanie samego art. 7 Konstytucji RP w tym zakresie jest bezprzedmiotowe i wymaga przynajmniej związkowego wskazania konkretnego przepisu ustawowego, którego naruszenie zarzuca się organowi, przy czym powoływanie art. 7 Konstytucji RP staje się wówczas z reguły niepotrzebne. Jednocześnie nie wykazano w skardze nadzwyczajnej, by Sąd Okręgowy w jakiś sposób przekroczył granice swojej właściwości lub w inny sposób działał *ultra vires*.

7. Niezależnie od powyższego, sformułowane przez Prokuratora Generalnego zarzuty naruszenia zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji RP, nie zostały dostatecznie skonkretyzowane.

Zgodnie z art. 95 pkt 1 u.SN, w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹. Artykuł 398⁴ § 1 pkt 2

k.p.c. nakłada na wnoszącego skargę obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Prokurator Generalny w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej, w sposób ogólny scharakteryzował zasadę legalizmu określoną w art. 7 Konstytucji RP, prawo do sądu określone w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, zasadę równości obywateli wobec praw i równości w prawie (art. 32 Konstytucji RP), a także zasadę sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP), nie wskazał jednak, w jaki sposób zostały one naruszone poprzestając na zapewnieniu, że: „W niniejszej sprawie doszło do naruszenia omówionych wyżej zasad konstytucyjnych, gdyż wskutek błędnego orzeczenia Sądu Okręgowego w B. powodowie zostali pozbawieni swoich słuszenie nabytych praw wynikających z wieloletniego stosunku pracy, należytej rekompensaty finansowej i uzyskania dokumentu – świadectwa pracy, potwierdzającego prawidłowo ustalony stan prawny” (skarga nadzwyczajna s. 45).

Takie zapewnienie, nie może zastąpić uzasadnienia sformułowanych w skardze nadzwyczajnej zarzutów naruszenia zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w art. 2, 7, 32 i 45 Konstytucji RP. Oczywiście niedochowanie staranności przez skarżącego, polegające na niewskazaniu, na czym zarzucane naruszenie miałoby polegać, uniemożliwia Sądowi Najwyższemu ich rozpoznanie.

Co więcej, zarzut naruszenia art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP w ogóle nie został uzasadniony i tym samym nie poddaje się rozpoznaniu.

8. Osią argumentacji skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego w odniesieniu do naruszenia w sposób rażący prawa materialnego jest zakwestionowanie wykładni przepisów art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o zwolnieniach grupowych w zw. z art. 42 § 1 k.p. oraz art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59 dokonanej przez Sąd Okręgowy w B.

Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy stwierdza, że kluczowe znaczenie dla rozumienia postanowień Dyrektywy 98/59 ma ujęta w niej preambuła (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 23 lutego 2023 r., II NSNc 88/23; 24 maja 2023 r., II NSNc 160/23; 3 października 2024 r., II NSNc 136/23). W jej świetle: 1) regulacje Dyrektywy 98/59 służyć mają m.in. zwiększeniu stopnia ochrony pracowników w przypadku zwolnień grupowych przy uwzględnieniu potrzeby zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego we Wspólnocie (pkt 2), zniwelowaniu różnic między przepisami obowiązującymi w Państwach Członkowskich dotyczących trybu

i procedury zwolnień grupowych, jak również środków zmierzających do złagodzenia skutków zwolnień dla pracowników (pkt 3), 2) dla obliczenia liczby zwolnień przewidzianych w definicji zwolnień grupowych ze zwolnieniami należy utożsamiać inne formy wygaśnięcia umowy o pracę, które następują z inicjatywy pracodawcy, pod warunkiem, że zwolnień jest co najmniej pięć (pkt 8).

Zgodnie z art. 1 ust. 1 lit a Dyrektywy 98/59 dla jej celów „zwolnienia grupowe” oznaczają zwolnienia dokonywane przez pracodawcę z jednego lub więcej powodów niezwiązanych z poszczególnym pracownikiem, w przypadku gdy, w zależności od wyboru Państw Członkowskich, liczba zwolnień wynosi:

i) w okresie trzydziestu dni:

- co najmniej 10 w przedsiębiorstwach zatrudniających zwykle więcej niż 20, a mniej niż 100 pracowników,
- co najmniej 10% liczby pracowników w przedsiębiorstwach zatrudniających zwykle co najmniej 100, a mniej niż 300 pracowników,
- co najmniej 30 w przedsiębiorstwach zatrudniających zwykle co najmniej 300 pracowników;

ii) bądź, w okresie dziewięćdziesięciu dni, co najmniej 20, niezależnie od liczby pracowników zwykle zatrudnionych w tych przedsiębiorstwach.

Jednocześnie, zgodnie z akapitem drugim art. 1 ust. 1 Dyrektywy do celów obliczenia liczby zwolnień przewidzianych w lit. a jako zwolnienia traktuje się inne formy [zakończenia] umowy o pracę, które następują z inicjatywy pracodawcy, z jednego lub więcej powodów niezwiązanych z poszczególnym pracownikiem, pod warunkiem, że zwolnień tych jest co najmniej pięć.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: „TSUE”) dokonał wykładni występującego w Dyrektywie 98/59 pojęcia „zwolnienia” w wyroku z 21 września 2017 r., Socha i inni, C 149/16, wyjaśniając (pkt 25), że obejmuje ono dokonanie przez pracodawcę jednostronnej i niekorzystnej dla pracownika zasadniczej zmiany istotnych elementów jego umowy o pracę, z powodów niezwiązanych z tym pracownikiem.

W sytuacji przeciwnej, tj. dokonania przez pracodawcę jednostronnej i niekorzystnej dla pracownika nieznacznej zmiany istotnego elementu umowy o pracę z powodów niezwiązanych z tym pracownikiem lub zasadniczej zmiany

nieistotnego elementu owej umowy z powodów niezwiązanych z tym pracownikiem – nie może zostać ono zakwalifikowane jako „zwolnienie” w rozumieniu tej Dyrektywy (pkt 26). Natomiast rozwiązanie umowy o pracę w następstwie odmowy przyjęcia przez pracownika zmiany takiej, jak ta zaproponowana w wypowiedzeniu zmieniającym (którą TSUE uznał za nieistotną) należy zakwalifikować jako zakończenie umowy o pracę, które następuje z inicjatywy pracodawcy, z jednego lub więcej powodów niezwiązanych z poszczególnym pracownikiem w rozumieniu art. 1 ust. 1 akapit drugi tej Dyrektywy, a zatem należy je uwzględnić przy obliczaniu całkowitej liczby dokonanych zwolnień (pkt 28).

Powyższe tezy zostały powtórzone w wyroku TSUE z 21 września 2017 r., Małgorzata Ciupa i inni, C-429/16.

W konsekwencji, w myśl wykładni dokonanej przez TSUE, rozwiązanie stosunku pracy na skutek odmowy przyjęcia przez pracownika zaproponowanych zmian warunków zatrudnienia o charakterze nieistotnym, kwalifikowane jako „inna forma wygaśnięcia/zakończenia umowy o pracę” z akapitu drugiego art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59 stanowi desygnat pojęcia „zwolnienia grupowego”, o którym mowa w art. 1 Dyrektywy, jeżeli we wskazanych w nim limitach osób zwolnionych w przepisany okres, doszło do co najmniej pięciu zwolnień w rozumieniu akapitu drugiego art. 1 ust. 1 Dyrektywy. W taki sam sposób należy rozumieć określenie „zwolnienia grupowego”, o którym traktuje art. 1 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych, co oznacza, że jeżeli w wymaganej prawem krajowym puli zwolnionych pracowników co najmniej pięciu z nich zwolniono za wypowiedzeniem definitywnym lub w wyniku nieprzyjęcia wypowiedzenia zmieniającego wprowadzającego niekorzystną dla pracownika zasadniczą zmianę istotnych elementów jego umowy o pracę, to zwolnienie pozostałych z nich następuje również w ramach „zwolnienia grupowego”. Powyższe ustalenia implikują wniosek, że wbrew argumentacji Sądu Okręgowego dla rozstrzygnięcia sprawy całkowicie nieistotna jest okoliczność, czy przyczyny niedotyczące pracownika stanowiły tzw. współprzyczynę rozwiązania stosunku pracy. Wypowiedzenia zmieniającego dokonuje bowiem pracodawca, tzn. inicjuje je i bez tej czynności pracodawcy nie może dojść do rozwiązania stosunku pracy, a jedynie wystąpienie skutku rozwiązującego nie zależy od woli pracodawcy. Powyższe stanowisko znajduje odzwierciedlenie w ugruntowanej już linii

orzeczniczej Sądu Najwyższego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 10 października 2019 r., I PK 196/18; 3 grudnia 2019 r., I PK 194/18; 9 stycznia 2020 r., I PK 197/18, I PK 199/18, I PK 200/18; 1 lipca 2020 r., I PK 195/18 i 198/18).

9. Podkreślić przy tym należy, że przepisy polskiej ustawy o zwolnieniach grupowych stanowią implementację Dyrektywy 98/59, zaś sąd winien czuwać nad stosowaniem jednolitej wykładni prawa europejskiego w ramach stosowania przepisów krajowego prawa materialnego. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z 23 lutego 2023 r., II NSNc 88/23 – już w 1984 r. Trybunał Sprawiedliwości wskazywał: „[w]ynikające z dyrektywy zobowiązanie państw członkowskich do osiągnięcia skutku przez nią zamierzonego oraz obowiązek wynikający z art. 5 TEWG [art. 4 ust. 3 TUE] powoduje, iż stosując prawo wewnętrzne, w szczególności postanowienia specjalnie wprowadzane w celu wykonywania dyrektywy, sąd krajowy powinien, tak dalece, jak jest to możliwe, interpretować prawo wewnętrzne w świetle treści i celu dyrektywy, aby osiągnąć skutek zamierzony w art. 189 ust. 3 TEWG [art. 4 ust. 3 TUE]” (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 10 kwietnia 1984 r., w sprawie Sabine von Colson i Elisabeth Kamann przeciwko Land Nordrhein-Westfalen).

Bezzasadny jest argument pozwanego, podnoszący niebezpośrednią skuteczność przepisów dyrektyw w prawie krajowym, jako podstawę do uznania, że nie sposób zakwalifikować naruszenia przez błędną wykładnię przepisów implementujących dyrektywę, jako rażącego (odpowiedź pozwanego na skargę nadzwyczajną, s. 8). Niebezpośrednia skuteczność przepisów dyrektyw wyraża się jedynie w tym, że wymagają one dokonania w określonym terminie transpozycji do krajowego systemu prawnego. Jednak po upływie terminu transpozycji, na mocy art. 288 ust. 3 TFUE dyrektywy są wiążące w krajowym porządku prawnym, w odniesieniu do rezultatu, który ma zostać osiągnięty, tak jakby były bezpośrednio skuteczne. W związku z tym sądy stosujące prawo krajowe uchwalone w ramach transpozycji dyrektyw są zobowiązane do stosowania tych przepisów w sposób umożliwiający dyrektywom osiągnięcie ich pełnej skuteczności (M. Domańska, *Implementacja dyrektyw unijnych przez sądy krajowe*, Warszawa 2014, s. 25). Potwierdza to chociażby wyrok TSUE z 4 lipca 2006 r., w sprawie C-212/04 Adeneler i inni przeciwko Ellinikos Organismos Galatzoz (ELOG) , w którym wskazano (pkt 111), że „Zasada zgodnej wykładni wymaga (...), by sądy krajowe czyniły wszystko

co leży w zakresie ich kompetencji, uwzględniając wszystkie przepisy prawa krajowego i stosując uznane w porządku krajowym metody wykładni, by zapewnić pełną skuteczność rozpatrywanej dyrektywy i dokonać rozstrzygnięcia zgodnego z realizowanymi przez nią celami (...).

Nie sposób też przeprowadzać analogii między różnorodnością formy i środków dokonywania transpozycji dyrektyw do krajowych porządków prawnych a rozbieżnościami w sądowej wykładni przepisów, która rzeczywiście nie pozwala na uznanie zastosowania jednej z funkcjonujących w orzecznictwie wykładni za rażące naruszenie prawa wykładanego w inny sposób. W przypadku przepisów Dyrektywy 98/59, mających zastosowanie w niniejszej sprawie, istnieje jednolita ich wykładnia dokonana w orzecznictwie TSUE, którą Sąd Okręgowy miał obowiązek zastosować. Skoro więc zastosowano inną wykładnię, która dodatkowo prowadziła do nierównego traktowania zwalnianych pracowników tego samego przedsiębiorstwa, uprawnionym jest uznanie tego naruszenia za rażące.

10. Z uwagi na powyższe Sąd Najwyższy uznał za zasadny zarzut skarżącego dotyczący rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o zwolnieniach grupowych w zw. z art. 42 § 1 k.p. poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe przyjęcie, iż wypowiedzenie warunków pracy w okresie nieprzekraczającym 30 dni wszystkim pracownikom zatrudnionym u pozwanego z powodu pogarszającej się kondycji finansowej, wymagającej zmiany zasad wynagradzania, nie obligowało pozwanego do przestrzegania procedury stosowanej przy zwolnieniach grupowych oraz art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59 poprzez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że w ustalonym stanie faktycznym sprawy, rozwiązanie stosunku pracy z powodami przez wypowiedzenie warunków pracy i płacy nie mieści się w pojęciu „zwolnienia” w rozumieniu prawa wspólnotowego użytym w Dyrektywie.

Sąd Okręgowy dokonał więc błędnej wykładni ww. regulacji, tak prawa krajowego, jak i wspólnotowego. Z treści uzasadnienia sądu II instancji wynika bowiem wprost, że w ocenie Sądu Okręgowego jednostronna, nieistotna zmiana kluczowych warunków pracy i płacy z powodów niezwiązanych z pracownikiem lub zasadnicza zmiana nieistotnego elementu umowy o pracę nie może być kwalifikowana jako zwolnienie w rozumieniu Dyrektywy 98/59. W konsekwencji Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że powodowi nie była także należna odprawa pieniężna w

rozumieniu art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych, gdyż postępowanie dowodowe nie dało podstaw do przyjęcia, że pozwany pracodawca, dokonując wypowiedzenia zmieniającego warunki pracy i płacy powodów, działał z góry powziętym zamiarem rozwiązania łączącego strony stosunku pracy. Sąd Okręgowy przyjął, że zmiany warunków pracy i płacy powodów nie były dla nich bardziej niekorzystne, gdyż nie odbiegały znacząco od dotychczasowych postanowień warunków, zatem nieprzyjęcie przez powodów proponowanych zmian miało nie znajdować obiektywnego uzasadnienia.

11. Sąd Najwyższy już w wyroku z 24 maja 2023 r., II NSNc 160/23, stwierdził – i ocena ta ma zastosowanie również do rozpoznawanej sprawy – że rozważania Sądu Okręgowego są w istocie rzeczy całkowicie obojętne dla rozstrzygnięcia sprawy wobec niepoczynienia zarówno przez sąd I instancji, jak i sąd II instancji (który stan faktyczny ustalony przez Sąd Rejonowy przyjął za własny), ustalenia, czy w czasie składania przez pozwanego pracownikom nowych warunków płacy i pracy, co najmniej pięciu pracowników zwolniono za wypowiedzeniem definitywnym lub w wyniku nieprzyjęcia wypowiedzenia zmieniającego, wprowadzającego niekorzystną dla pracownika zasadniczą zmianę istotnych elementów jego umowy o pracę. W przypadku, gdy dochodzi bowiem do zwolnienia co najmniej pięciu pracowników w ww. okolicznościach, to zwolnienie pozostałych *ex lege* powinno nastąpić również w trybie zwolnienia grupowego. W myśl wykładni TSUE rozwiązanie stosunku pracy na skutek odmowy przyjęcia przez pracownika zaproponowanych zmian warunków zatrudnienia o charakterze nieistotnym (kwalifikowane jako „inna forma wygaśnięcia/zakończenia umowy o pracę” w rozumieniu akapitu drugiego art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59) wchodzi w ramy zwolnienia grupowego, o którym mowa w art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59, jeżeli we wskazanych w nim limitach osób zwolnionych w przepisany okresie, doszło do co najmniej pięciu zwolnień w rozumieniu akapitu drugiego art. 1 ust. 1 Dyrektywy 98/59. W taki sam sposób należy rozumieć pojęcie „zwolnienia grupowego” z art. 1 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych.

III.

12. Stwierdzenie zaistnienia przesłanek szczegółowych kontroli nadzwyczajnej pozwala przejść do rozstrzygnięcia tego, czy intensywność naruszeń

prawa, do których doszło w zaskarżonym wyroku, uzasadnia jego uchylenie celem zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Jak podkreślał Sąd Najwyższy, konieczność zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji RP wymaga wzięcia pod uwagę sformułowanych w orzecznictwie i doktrynie zasad konkretyzujących tę normę ustrojową. Jednak Sąd Najwyższy nie może abstrahować od całokształtu zasady wyrażonej w tym przepisie Konstytucji RP, nawet jeśli skarżący nie wyeksplikował z należytą dokładnością, istotnych dla sprawy aspektów zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 169/20; z 28 września 2021 r., I NSNc 107/21; z 29 września 2021 r., I NSNc 228/21; z 27 października 2021 r., I NSNc 180/21; postanowienie Sądu Najwyższego: z 6 października 2021 r., I NSNc 357/21).

Niedokonanie prawidłowej wykładni przez sądy orzekające doprowadziło do naruszenia prawa powodów do rzetelnego procesu sądowego, w szczególności prawa do rozpoznania sprawy przez sąd w sposób zapewniający realizację zasady państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, w tym ochronę konstytucyjnych praw podmiotowych jednostki. Błędne zastosowanie prawa miało istotny wpływ na treść orzeczenia, przez co sprawa nie została rozpoznana w sposób sprawiedliwy i zgodny z wymogami określonymi w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. W niniejszej sprawie doszło zatem do ziszczenia się podstawy ogólnej skargi nadzwyczajnej poprzez naruszenie konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przed sądem, wynikającego z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Zdaniem Sądu Najwyższego, wynikająca z zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej zasada zaufania obywatela do państwa wyraża się m.in. w możliwości oczekiwania przez obywatela prawidłowego stosowania prawa przez organy państwa, a przy tym niesie ze sobą konieczność ustanowienia dlań gwarancji pewności jego sytuacji, związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa prawnego, zabezpieczenia socjalnego oraz bezpieczeństwa ekonomicznego, co oznacza, że obywatel może ufać nie tylko

literze prawa, ale także sposobowi jego interpretacji i stosowania przez organy państwa. W innym wypadku, zwłaszcza jeśli dochodzi do rażącego naruszenia prawa przez sąd w procesie jego wykładni, nie może być mowy o poszanowaniu tej zasady (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3 października 2024 r., II NSNc 136/23).

O ile więc funkcjonowanie w obrocie prawnym różnych orzeczeń wydanych w tej samej sprawie samo w sobie nie dowodzi naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2022 r., I NSNc 507/21), o tyle w rozpatrywanej sprawie, dotyczącej kluczowych dla jednostki kwestii, przekładających się na jej bezpieczeństwo socjalne, nie sposób zaprzeczyć, że Sąd Okręgowy swymi działaniami naruszył zasadę zaufania obywatela do państwa, stanowiącą istotny element demokratycznego państwa prawnego. Nie może znaleźć akceptacji z perspektywy art. 89 § 1 *in principio* u.SN okoliczność, że sytuacja prawna i majątkowa powodów nie została objęta taką samą ochroną jak innych pracowników tego samego pracodawcy, znajdujących się w porównywalnej sytuacji, których roszczenia zostały uwzględnione.

Zasadne zatem jest uznanie, iż uchylenie zaskarżonego orzeczenia w zaskarżonej części jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

13. Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, uchylił zaskarżony wyrok w zaskarżonej części i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

[K.O.]

[r.g.]

